

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Centrum Myśli Janusza Korczaka

Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України

Інститут педагогіки НАПН України

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного
підпорядкування (МОН та НАПН України)

Польський культурно-освітній центр УДПУ імені Павла Тичини

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ІДЕЇ ЯНУША КОРЧАКА ПРО АБСОЛЮТНУ САМОЦІННІСТЬ ДИТИНИ

**до 145-річчя від дня народження польського лікаря, педагога,
письменника, публіциста, громадського діяча**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції з міжнародною участю
(м. Умань, 19 травня 2023 р.)

Електронне видання

Умань

2023

Редакційна колегія:

Кравченко О. О., (голова ред. кол.), доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Бялик О. В., доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ткачук Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Юрченко О. В., (відп. ред.), кандидат педагогічних наук, викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рецензенти:

Гавриленко Т. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Попиченко С. С., кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. декана факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 25 травня 2023 р.)*

Г94 **Гуманна педагогіка** у контексті євроінтеграції: ідеї Януша Корчака про абсолютну самоцінність дитини: до 145-річчя від дня народження польського лікаря, педагога, письменника, публіциста, громадського діяча [Електронний ресурс] : електрон. вид.: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю (м. Умань, 19 трав. 2023 р.) / МОН України, Від. філос. освіти, заг. та дошкільної пед. НАПН України, *Ін-т пед. НАПН України [та ін.]* ; [редкол.: О. О. Кравченко (голов. ред.), О. В. Бялик, О. М. Коберник [та ін.] ; рец.: Т. Л. Гавриленко, С. С. Попиченко; О. В. Юрченко] (відп. ред.). – Умань : ЦП «Компринт», 2023. – 232 с.

Збірник містить матеріали виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Гуманна педагогіка у контексті євроінтеграції: ідеї Януша Корчака про абсолютну самоцінність дитини» (19 травня 2023 р., м. Умань), в яких репрезентовано погляди сучасних дослідників на значущість ідей видатного польського педагога Януша Корчака та представлено практичну рефлексію його педагогічних надбань у просторі закладів середньої і вищої освіти України та країн ЄС.

УДК 378(06)

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій.

ЗМІСТ

НАПРЯМ ПЕРШИЙ

*ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ
АСПЕКТИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ І ЖИТТЄТВОРЧОСТІ
ЯНУША КОРЧАКА***Березівська Лариса**

Януш Корчак в інформаційних ресурсах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: історико-джерелознавчий аспект	10
---	----

Карпенко Оresta

Педагогічна спадщина Януша Корчака у дослідженнях науковців України та Польщі	13
---	----

Левченко Наталія

Януш Корчак: історико-біографічний аспект	16
---	----

Матрос Ольга

Соціально-благодійна та публіцистична діяльність Януша Корчака в історії соціальної роботи	17
--	----

Моргай Лілія

Януш Корчак (1878–1942): біографічна довідка	23
--	----

Слюсаренко Ніна

Януш Корчак: віхи життєдіяльності і життєтворчості	26
--	----

Ткачук Мирослава

Порівняльні дослідження ідей Януша Корчака у контексті розвитку гуманістичної педагогіки	31
--	----

Чепіль Марія

Історико-біографічний аспект творчості Януша Корчака	35
--	----

Cybal-Michalska Agnieszka

Twórczość literacka świadectwem nieobojętności – o pedagogicznym «wycienianiu» dzieł Janusza Korczaka.....	38
--	----

Latour Dorota

Filmowe wizerunki Janusza Korczaka.....	41
---	----

Witkowski Rafał

Kwestia języka (polski i jidysz) w działalności Janusza Korczaka.....	42
---	----

Ореста Карпенко

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ЯНУША КОРЧАКА У ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВЦІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Януш Корчак (1878–1942) належить до когорти педагогів-гуманістів, спадщина яких викликає зацікавлення у сучасних дослідників різних країн світу. Такий інтерес пов'язаний із соціальними та політичними змінами суспільства, пошуком тієї чи іншої концепції виховання, дискусії над ними, в основі яких лежать уявлення про природу людини, які безпосередньо впливають на зміст і методи виховання дітей. Його діяльність відрізняється багатогранністю, яскраво вираженим новаторським характером, а твори є предметом уваги багатьох дослідників.

Педагогічна концепція Януша Корчака висвітлює широке значення опіки над дитиною, задоволення її найважливіших фізичних і психічних потреб, зміцнення здоров'я та доброго самопочуття, забезпечення можливості її самореалізації та самовдосконалення. Вирішенню цих проблем присвячено багато теоретичних праць і віддано роки практичної педагогічної діяльності Я. Корчаком. Створена ним цілісна унікальна педагогічна система привертає до себе увагу педагогів та науковців багатьох країн, у тому числі й України. Зацікавлення українських науковців (Х. Дзюбинська, Т. Завгородня, М. Левківський, Н. Ничкало, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, М. Чепіль, Ю. Яким та інші) пов'язані з вивченням педагогічного доробку Я. Корчака у контексті історико-педагогічних аспектів розвитку освіти і виховання в польській педагогіці першої половини ХХ ст.

Цінним виданням є монографія М. Євтуха і В. Ханенко «Проблеми гуманізації виховання у контексті розвитку польської педагогіки міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.)» (Луганськ, 2004), в якій автори висвітлюють педагогічні системи Я. Корчака, С. Гессена, Б. Наврочинського, Б. Суходольського, Г. Ровіда крізь призму ідей гуманізації виховання та виховних ідеалів, що утвердилися у польській педагогіці.

Т. Забута досліджує особливості організації дитячого самоврядування у виховній системі Януша Корчака: структуру, зміст, етапи розвитку дитячого самоврядування, місце педагогічного керівництва та їх ефективність (1997). С. Денисюк вивчила український етап у творчій життєдіяльності польського педагога, проаналізувала філософію освіти, провідні ідеї та принципи його концепції формування особистості й педагогічної системи, здійснила порівняльний аналіз педагогічних концепцій Януша Корчака, А. Макаренка, В. Сухомлинського (2001). Проблема самовиховання особистості розкрита у публікаціях В. Кушнір (2002).

Проблеми батьківського виховання у педагогічному доробку В. Сухомлинського і Я. Корчака та можливості використання педагогічної спадщини Януша Корчака у процесі підготовки соціального педагога висвітлює С. Іщук (2002). Цілісно представлено педагогічну творчість Я. Корчака у монографії Т. Забутої та М. Ямницького (1997).

До 125-річчя з дня народження Я. Корчака у 2003 році підготовлено бібліографічний покажчик «Польський педагог-гуманіст Януш Корчак (1878–1942)». У покажчику подано бібліографію творів великого гуманіста, літературу про його життя і діяльність, матеріали про увічнення його пам'яті, перелік бібліографічних видань.

Збірник наукових праць «Janusz Korczak przyjaciel dzieci: W nurcu rozważań pedagogicznych» за редакцією М. Чепіль, К. Беднаж-Гжибек, М. Хайковської (Люблін, 2015) презентує дослідження польських та українських науковців [1]. Збірник виданий польською мовою, містить три

тематичні розділи. Перший розділ «Прочитання педагогіки Януша Корчака містить статті А. Бегановської, Б. Каліновської-Вітек, М. Ковалюк-Романек, Е. Кшевської, Д. Сікорської, Р. Скриняша, М. Хайковської, М. Чепіль, Й. Шади. Другий розділ «Спадщина у теоретичній рефлексії і педагогічній практиці Януша Корчака» презентує доробок А. Бучак, А. Вятровської, Х. Дзюбинської, В. Леснера, М. Самуйло, В. Стинської, В. Шпак. Третій розділ «Вихователь у розумінні Януша Корчака» висвітлює погляди Я. Корчака на діяльність вихователя, гуманістичну орієнтацію його діяльності, багатоаспектний підхід до виховної діяльності (С. Івах, Т. Кривошеї, К. Реймак, Г. Тарасенко, А. Федорович, О. Янкович). У контексті сучасних потреб гуманістичні ідеї педагога по новому знайшли інтерпретацію.

Англomовний збірник «Life and heart devoted to children Janusz Korczak (1878–1942) and Vasyl Sukhomlisky (1919–1970) are unforgettable» за редакцією М. Чепіль, О. Карпенко, В. Петрика презентує педагогічні ідеї Я. Корчака і В. Сухомлинського крізь призму вимог сьогодення [2]. Перший розділ «Корчак і Сухомлинський – відомі і невідомі» і другий розділ «У турботі про права дитини» висвітлюють виховні концепції, пронизані ідеями гуманізму, людяності і добра. Виховна концепція Я. Корчака мала вплив на формування педагогічного світогляду В. Сухомлинського. Саме ці ідеї лежали в основі діяльності обох педагогів. Їхні виховні концепції ґрунтувалися на гуманістичних принципах: повага до дитини, довіра до неї, визнання її прав, моральна свобода, творча праця, можливість вибору моделі поведінки, способу життя, прийняття відповідальності за вибір тощо.

Творча спадщина Я. Корчака особливо цінна сьогодні – у період змін та пошуків шляхів реформування освіти, створення максимально сприятливих умов для розкриття і розвитку здібностей кожної дитини, формування взаємин, серцевиною яких є любов до дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Janusz Korczak przyjaciel dzieci: w nurcie rozważań pedagogicznych / Pod red. M. Czepil, R. Bednarz-Gryzbek, M. Hajkowskiej. Lublin: Wzdownictwo UMCS, 2015. 254 s.
2. Life and heart devoted to children: Yanush Korchak (1878 – 1942) and Vasyi Sukhomlynsky (1918–1970) are unforgettable / Edited M. Czepil, O. Karpenko, V. Petryk. Warszawa: «DUX» Sp.Z.o.o., 2017. 250 p.

Наталія Левченко

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ЯНУШ КОРЧАК: ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Януш Корчак (1878–1942) – видатний польський педагог, письменник, лікар та громадський діяч.

Януш Корчак народився 22 липня 1878 року в родині асимільованих польських євреїв Гольдшміт. Хлопчика назвали Ершем Хенриком [2].

Першу освіту юний Гольдшміт отримував в російській гімназії у Варшаві.

Міжнародною організацією ЮНЕСКО Януша Корчака визнано одним із найвидатніших педагогів ХХ ст. Його педагогічні ідеї досліджувались у Великобританії, Німеччині, Польщі, Росії, Україні, Швейцарії, Японії та інших країнах [2].

Так, наприклад, у Польщі науковцями (Я. Біньчицька, С. Волошин, А. Левін, М. Фальковська та ін.) розглянуто різні аспекти педагогічної й літературної спадщини, просвітницької діяльності Я. Корчака. Педагогами України (Е. Вільчковський, А. Вільчковська, С. Денисюк, Т. Забута, В. Кушнір, В. Пасічник та ін.) узагальнено провідні ідеї концепції формування особистості